

OFIARY HANDLU LUDŹMI KORZYSTAJĄCE Z POMOCY KRAJOWEGO CENTRUM INTERWENCYJNO-KONSULTACYJNEGO DLA POLSKICH I CUDZOZIEMSKICH OFIAR HANDLU LUDŹMI W LATACH 2012-2013

Analiza anonimowych ankiet beneficjentów KCIK

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych

Materiał opracowany przez Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi
Departament Polityki Migracyjnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Warszawa, grudzień 2014

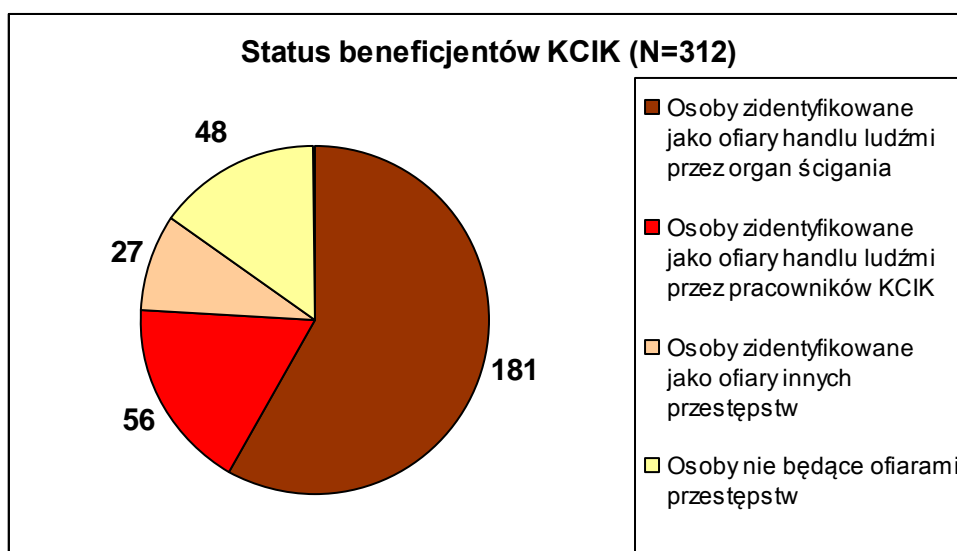
Spis treści

Wstęp	3
Profil ofiary	3
Płeć	4
Wiek.....	4
Obywatelstwo	5
Stan cywilny.....	6
Kraj zamieszkania oraz zajęcie w momencie rekrutacji	6
Rekrutacja.....	7
Obywatelstwo rekrutera	7
Metody werbunku.....	8
Oferta przedstawiana w momencie rekrutacji.....	9
Państwo przeznaczenia proponowane w momencie rekrutacji	9
Relacje rekruter - ofiara	10
Transport	10
Eksploatacja.....	11
Kraj wykorzystania.....	11
Cel wykorzystania	12
Metody kontroli zachowania ofiar	13
Uwolnienie	14
Sytuacja i potrzeby ofiary po uwolnieniu	14
Podmiot informujący KCIK o ofierze	14
Status pobytu cudzoziemskich ofiar w momencie zgłoszenia do KCIK.....	14
Źródło i rodzaj wsparcia	15
Złożenie zeznań	17
Podsumowanie.....	17

Wstęp

Wzorem poprzednich lat w okresie 2012 - 2013 w ramach realizacji zadania publicznego zlecanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych organizacjom pozarządowym pn. *Prowadzenia Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi (KCIK)* kontynuowano gromadzenie podstawowych informacji o ofiarach korzystających z KCIK przy wykorzystaniu narzędzia w formie ankiety. Ankiety były wypełniane przez *case managerów* w sposób anonimowy tj. bez podawania danych osobowych beneficjentów KCIK.

W latach 2012 - 2013 w ten sposób wypełniono 312 ankiet¹, z których 237 dotyczyło osób zidentyfikowanych jako ofiary handlu ludźmi przez organ ścigania lub podmiot realizujący zadanie zlecone tj. Fundację Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”. Pozostałe 75 ankiet dotyczyło zaś osób będących bądź potencjalnymi ofiarami przestępstw innych niż handel ludźmi (np. ofiarami przemocy domowej, zgwałceń), bądź też nie będących ofiarami żadnego z przestępstw (np. osoby z silnymi zaburzeniami psychicznymi) i w związku z tym ta grupa beneficjentów została wyłączona z niniejszej analizy.

Profil ofiary

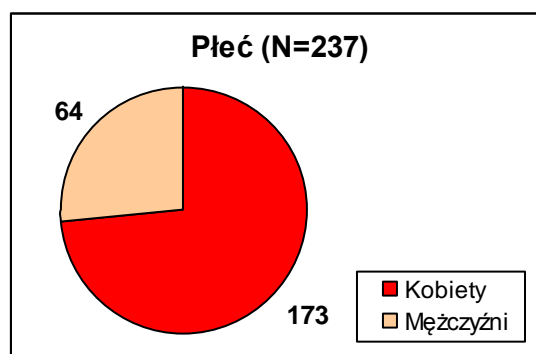
Na 237 analizowanych ankiet ok. $\frac{3}{4}$ z nich wypełniono w stosunku do osób, którym nadano oficjalny status ofiary handlu ludźmi przez Policję lub Straż Graniczną, a zaledwie $\frac{1}{4}$ dotyczyła osób, którym taki status nieoficjalnie nadała Fundacja La Strada. Do tej drugiej

¹ co stanowiło 74% wszystkich przypadków odnotowanych w KCIK w latach 2012 - 2013.

grupy najczęściej należały osoby, które pomimo uzasadnionego domniemania, iż padły ofiarą wykorzystania nie zdecydowały się na nawiązanie kontaktu z organami ścigania.

Płeć

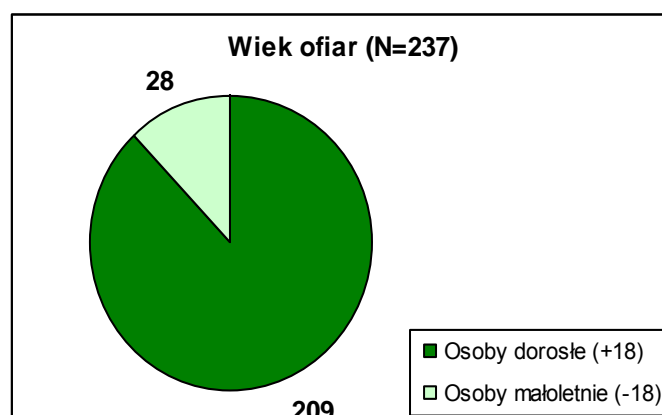
Beneficjenci KCIK to w **zdecydowanej większości kobiety**. Niemniej, analizując profil płci na przestrzeni ostatnich lat zauważa się, iż mężczyźni stanowią coraz liczniejszą grupę. w latach 2009 - 2011 stanowili zaledwie 21% analizowanych przypadków², w 2012 r. zaś już 26,1% a w 2013 r. - 27,8%. Cały czas jednak pozostaje aktualne, iż mężczyźni - obywatele Polski są stosunkowo mało zainteresowani pomocą KCIK. w 2013 r. na 173 ankietowane osoby zaledwie 7 było Polakami.

Wiek

Z pomocy KCIK korzystały przede wszystkim **osoby dorosłe**, stanowiąc blisko 90% wszystkich przypadków. Dzieci - beneficjenci KCIK to głównie cudzoziemcy. w 2012 r. do Centrum trafiło 15 małoletnich: 10 obywateli Rumunii, 3 obywatelki Polski, po jednej osobie z Bułgarii i Wietnamu. w 2013 r. natomiast z Centrum skorzystało 13 małoletnich: 8 obywateli Rumunii, 2 obywatelki Bułgarii oraz po 1 osobie z Czech, Rosji i Wietnamu. w 2013 r. w tej grupie wiekowej nie zgłoszono żadnego obywatela polskiego.

² Karpiński Juliusz *Ofiary handlu ludźmi objęte pomocą Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi - analiza anonimowych ankiet klientów za lata 2009 - 2011*, „Zapobieganie handlowi ludźmi w Polsce. Materiały do raportu za lata 2009 - 2011”, Warszawa 2012, s. 53.

Obywatelstwo

Obywatele Polski stanowili ponad 38% analizowanych przypadków i tym samym pozostali najliczniejszą pod względem obywatelstwa grupą beneficjentów KCIK. Znaczny odsetek stanowili również **cudzoziemcy z Rumunii** (blisko 29%), a także **Bułgarii** (11%) i **Wietnamu** (10%) oraz w mniejszym stopniu **Ukrainy** (5,5%). Obywatele ww. państw (oprócz Wietnamu) dominowali również w poprzednich latach funkcjonowania Centrum. Niemniej warto zauważyć, że w tej grupie zdecydowanie zmniejszył się odsetek ofiar obywatelstwa ukraińskiego. w latach 2009 - 2011 byli oni pod względem liczebności drugą po Polakach grupą beneficjentów KCIK³.

Obywatele pozostałych państw stanowią pojedyncze przypadki (często nie przekraczające 1%), trudno więc w takim przedziale ilościowym odnotować rosnącą czy spadkową tendencję.

Obywatelstwo ofiar (N = 237)	lata		
	2012 r.	2013 r.	2012 - 2013
polskie	41	49	90
rumuńskie	36	32	68
bułgarskie	8	18	26
wietnamskie	12	12	24
ukraińskie	10	3	13
filipińskie	0	4	4
kenijskie	2	1	3
białoruskie	1	1	2
mołdawskie	0	2	2
ugandyjskie	1	1	2

³ Tamże s. 55

marokańskie	0	1	1
czeskie	0	1	1
rosyjskie	0	1	1

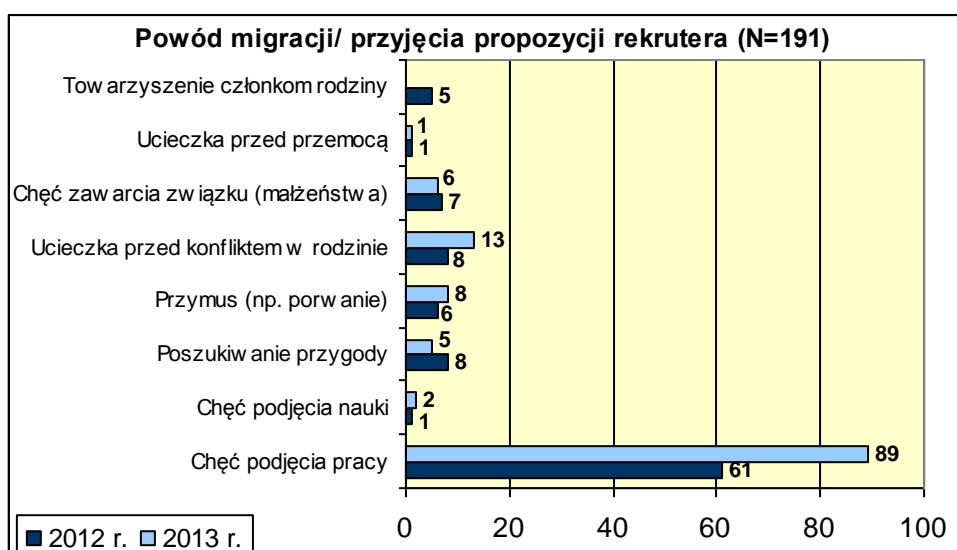
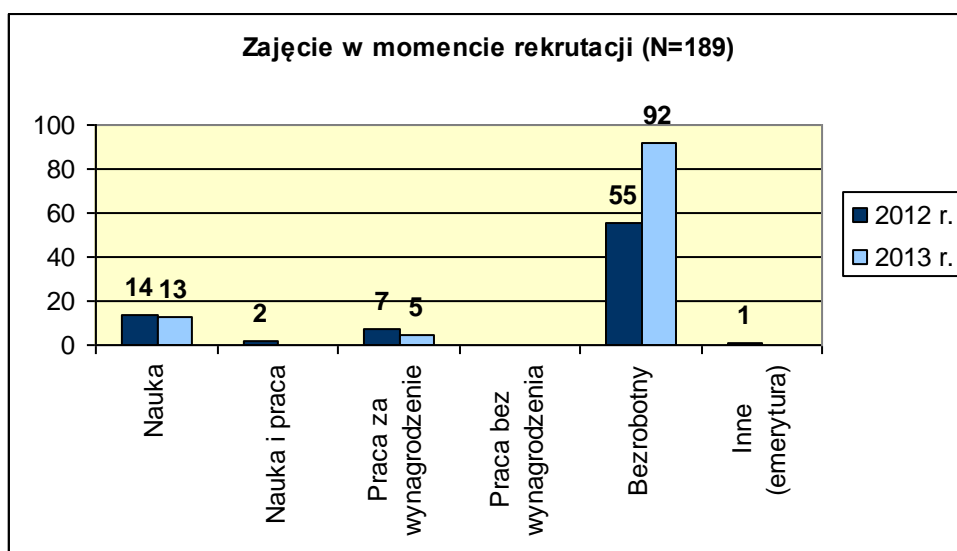
Stan cywilny

W odniesieniu do 44 osób nie było możliwe ustalenie stanu cywilnego. w przypadku 193 ofiar handlu ludźmi, większość deklarowała, iż jest **stanu wolnego** i nie czuje się emocjonalnie związana na stałe z drugą osobą (ponad 70%). Niespełna 30% wskazywało natomiast, iż pozostaje bądź formalnie (poprzez małżeństwo) bądź nieformalnie (w konkubinacie) w związku partnerskim.

Kraj zamieszkania oraz zajęcie w momencie rekrutacji

Miejsce zamieszkania ofiar w momencie rekrutacji udało się ustalić w stosunku do 204 ofiar. Zdecydowana większość przebywała wówczas w kraju pochodzenia, a zaledwie niewielka część pozostawała na emigracji. w 2013 r. spośród 75 cudzoziemskich ofiar tylko 11 z nich przed okresem wykorzystania przebywało na emigracji, w tym na terytorium Polski - 9 osób, w Niemczech i na Ukrainie - po jednej osobie. Polacy zaś w momencie rekrutacji w 94 % mieszkali w kraju, a jedynie 6% przebywało w tym czasie na emigracji (w Holandii - 2 osoby, w Niemczech - 1 osoba).

Na 189 osób aż 147 (78%) w **momencie rekrutacji pozostawało bez pracy**. Ponad 7% posiadało pracę, a 14% uczyło się. Jedna osoba przebywała na emeryturze. Dane te potwierdzają, iż bezrobotni (zarówno Polacy jak i cudzoziemcy) to grupa szczególnie podatna na ryzyko wiktyimizacji, szczególnie gdy bezrobocie i brak lokalnych perspektyw na zmianę tej sytuacji łączą się z kryzysem rodzinnym (chorobą członków rodziny, przemocą). Ponad 78% ofiar zdecydowało się przyjąć ryzykowną propozycję pracy i opuścić dom właśnie z konieczności znalezienia pracy i poprawienia statusu materialnego swojej rodziny. 12% osób podejmując taką decyzję dodatkowo zmotywowane było istnieniem konfliktu rodzinnego i chęcią ucieczki przed przemocą. 7% opuściło rodzinny dom pod przymusem stosowanym najczęściej przez członków rodziny. w tej ostatniej grupie z reguły to rodzina aktywnie i świadomie uczestniczyła w procedurze handlu tymi osobami. Ponad 13% ofiar zdecydowało się zaś na emigrację mając nadzieję na ogólną poprawę swojej sytuacji nie tylko pod kątem materialnym, ale także emocjonalnym. Połowa z tych osób (6,8%) opuszczając dom chciała doznać przygód, spotkać nowe osoby, nie mając przy tym konkretnych planów, druga połowa (6,8%) natomiast emigrując miała sprecyzowane oczekiwania małżeńskie, przede wszystkim wiązała swoją przyszłość z konkretną osobą, najczęściej ze sprawcą.

Rekrutacja

Obywatelstwo rekrutera

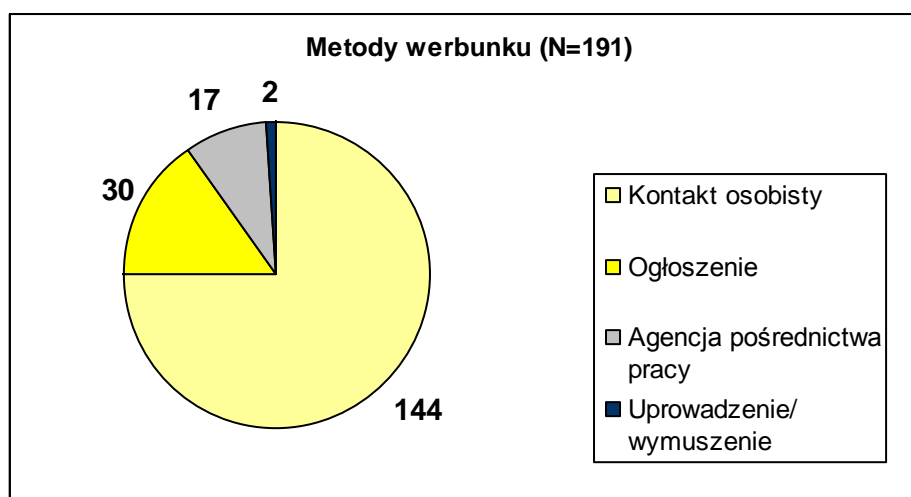
Poniższe zestawienie przedstawia obywatelstwo rekrutera, co zostało uwzględnione w 189 ankietach. w niektórych przypadkach wskazywano, iż rekrutacją zajmowała się więcej niż jedna osoba, jak również zdarzały się przypadki, iż rekruter miał podwójne obywatelstwo. w sumie możliwe było ustalenie obywatelstwa w odniesieniu do 194 osób. Mając na uwadze analogiczne zestawienie dotyczące obywatelstwa ofiar, można przyjąć, iż aktualny jest trend, że **rekruter jest tego samego obywatelstwa co ofiara**. Statystycznie rekrutacją ofiar najczęściej zajmują się obywatele Polski, zaś wśród cudzoziemców dominują obywatele Bułgarii i Rumunii.

Obywatelstwo rekrutera (N = 194)	2012 r.	2013 r.	lata 2012 - 2013
polskie	44	53	97
bułgarskie	18	21	39
rumuńskie	9	12	21
włoskie	0	13	13
wietnamskie	1	12	13
ukraińskie	7	5	12
niemieckie	1	4	5
tureckie	0	3	3
czeskie	0	1	1
nigeryjskie	0	1	1
rosyjskie	1	0	1

Metody werbunku

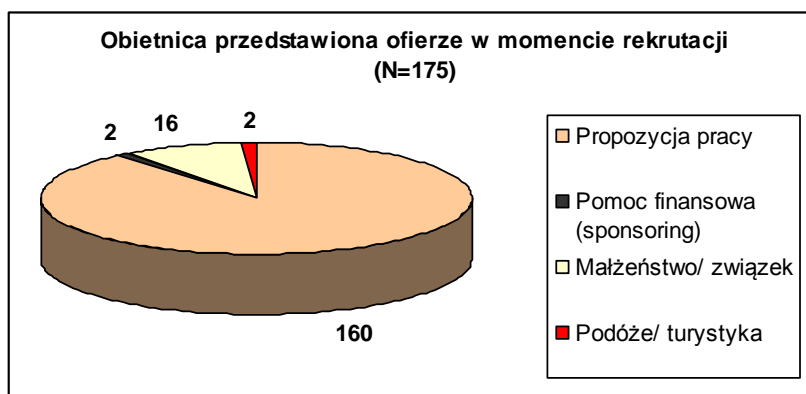
Najczęstszą metodą werbunku stosowaną przez sprawców jest **kontakt bezpośredni z przyszłą ofiarą** (ponad 75% analizowanych przypadków)⁴. w 24% przypadków wskazano zaś, iż rekruterzy korzystali z form pośrednich tj. bądź poprzez ogłaszanie swoich ofert za pośrednictwem mediów, w tym przede wszystkim mediów elektronicznych (15%), bądź poprzez wykorzystanie agencji pośrednictwa pracy (9%). Na niskim poziomie pozostał odsetek uprowadzeń jako metody werbunku. Można więc przyjąć, iż sprawcy starają się jak najdłużej ukryć swoje przestępcze zamiary wobec ofiar i w związku z tym na wczesnych etapach procedury sięgają po inne niż przemoc metody kontroli nad przyszłymi ofiarami. Warto również wspomnieć, iż na 191 przypadków nie odnotowano ani jednej sytuacji, aby sprawcy w celach werbunku korzystali z usług agencji matrymonialnej lub turystycznej.

⁴ Jak wynika z poprzedniej analizy ankiet KCIK, ta metoda rekrutacji dominowała również w latach 2009 - 2011 latach

Oferta przedstawiana w momencie rekrutacji

Sprawcy werbują swoje ofiary przede wszystkim poprzez **oferowanie im intratnej finansowo pracy**. w ten sposób na 175 analizowanych przypadków zwerbowano ponad 91% osób. Zdecydowanie rzadziej oferta rekruterów ma charakter matrymonialny. Małżeństwo (związek) obiecano zaledwie co dziesiątej ofercie. Sporadycznie zaś obietnice dotyczą wsparcia finansowego (tzw. sponsoringu) - 1% lub atrakcji turystycznych (np. podróży, zwiedzania świata) - 1%. w żadnej z ankiet nie pojawiła się informacja, iż w ofercie rekrutacyjnej proponowano ofercie pomoc w nielegalnej migracji.

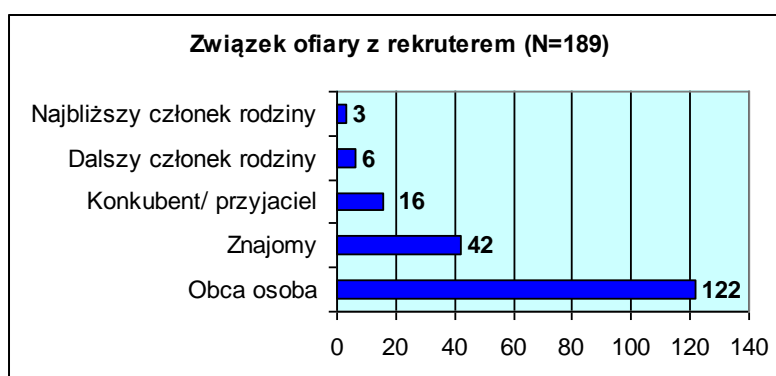
Państwo przeznaczenia proponowane w momencie rekrutacji

Oferta wyjazdu do kraju, składana ofiarom w ramach rekrutacji najczęściej **pokrywała się z faktycznym miejscem docelowym ich wykorzystania**. w 76% była to Polska, a w niespełna 17 % Niemcy. Zdecydowanie rzadziej proponowano wyjazd do innych krajów europejskich np. Holandii - 2 %, Włoch - 1 %, Wielkiej Brytanii - 0,5 %, Norwegii - 0,5 %. Co ciekawe, Polska okazała się również atrakcyjna dla blisko 49 % polskich ofiar. w 2013 r. „krajową” ofertę złożono 22 Polkom, zaś wyjazd zagraniczny do innego miasta europejskiego - 23 Polakom. Oprócz Polski najczęściej naszym obywatelom proponowano podróż do Niemiec, zdecydowanie rzadziej do Holandii, Francji, Włoch, Wielkiej Brytanii.

Kraj przeznaczenia proponowany w momencie rekrutacji (N=186)	2012 r.	2013 r.	lata 2012 - 2013
Polska	61	81	142
Niemcy	12	19	31
Wielka Brytania	0	1	1
Estonia	0	1	1
Holandia	0	4	4
Boliwia	0	2	2
Francja	0	1	1
Włochy	1	1	2
Norwegia	1	0	1
Japonia	2	0	2
Dania	1	0	1

Relacje rekruter - ofiara

Relacje pomiędzy ofiary a osobą dokonującą rekrutacji ustalono w odniesieniu do 189 przypadków. Identyfikacja jak w latach 2009 - 2011⁵, **rekruter najczęściej był dla ofiary obcą osobą** - ponad 64% analizowanych przypadków. Statystycznie na drugim miejscu relacje z rekruterem były zaledwie powierzchowne, a sprawca został oceniony jako „znajomy” ofiary - 22%. w pozostałych przypadkach (ok. 13%) rekrutacji dokonywała osoba dobrze znana ofierze, gdyż będąca bądź członkiem jej rodziny, bądź jej partnerem/konkubentem.

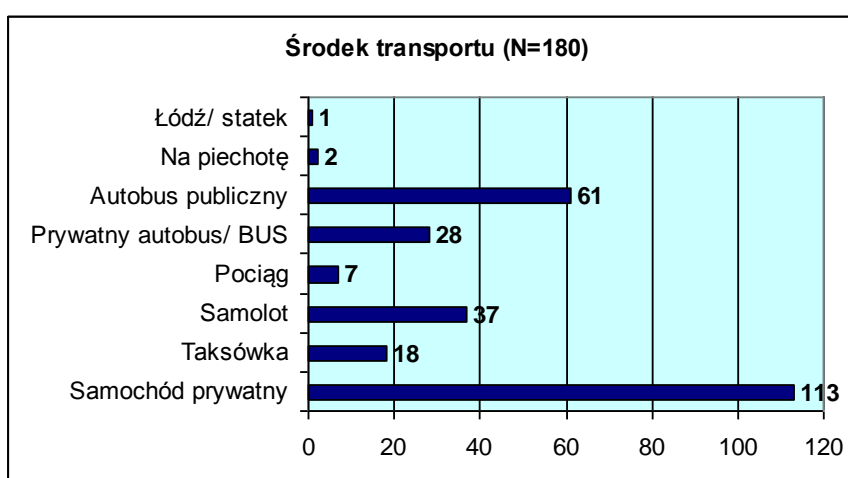
Transport

Analizując poszczególne przypadki można stwierdzić, iż etap transportu jest znacznie bardziej zróżnicowany niż etap rekrutacji. Wynika to z faktu, iż w niektórych przypadkach ofiary były

⁵ Karpiński Juliusz, *Ofiary handlu ludźmi (...)* s. 62

rekrutowane setki tysięcy kilometrów od miejsca wykorzystania, a w innych przypadkach rekrutacja i wykorzystanie odbywały się w tej samej miejscowości i etap transportu bądź ograniczał się do przejazdu taksówką, bądź w ogóle nie musiał być organizowany przez grupę przestępczą.

Wybór środka transportu w dużej mierze zależał właśnie od odległości między miejscem werbunku, a miejscem wykorzystania. Nierzadko też ofiary podczas podróży musiały korzystać z kilku rodzajów transportu, aby dotrzeć na miejsce docelowe. Na 180 zbadanych przypadków, najczęściej wybierano samochód prywatny (62%), a w dalszej kolejności autobus publiczny (ponad 33%), samolot (20%) oraz prywatny bus (15,5%) i taksówkę (10%). w tym zestawieniu najrzadziej wykorzystywano pociąg (niespełna 4%) oraz statek morski (0,6%).

Podczas transportu ok. ¼ beneficjentów KCIK przekraczało granice państwowe, ale tylko ok. 2% czyniło to nielegalnie. w pozostałych przypadkach granicy w ogóle nie przekraczano, co oznacza iż ofiary rekrutowano już w kraju docelowym - najczęściej były to Polki werbowane i wykorzystywane w Polsce.

Eksploatacja

Kraj wykorzystania

Beneficjenci KCIK to przede wszystkim **ofiary eksploatowane na terytorium Polski** (83%), lub rzadziej w Niemczech (12,5%), Holandii (2,2%), Wielkiej Brytanii (1,3%). w 2013 r. na 122 analizowane przypadki 97 dotyczyło wykorzystania na terytorium Polski: 71 cudzoziemców oraz 26 obywateli Polski.

Kraj wykorzystania (N=232)	lata		
	2012 r.	2013 r.	2012 - 2013
Polska	97	97	194
Niemcy	10	19	29

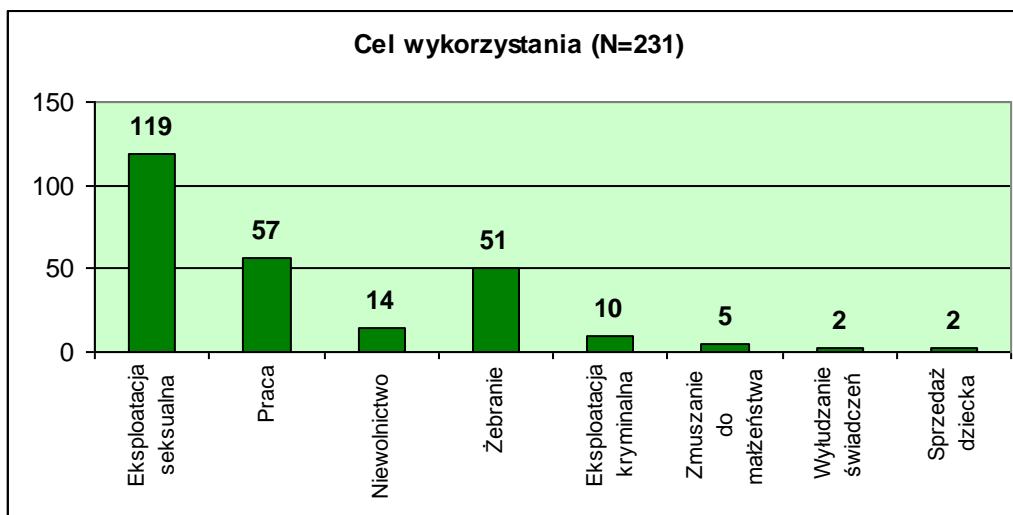
Holandia	0	5	5
Hiszpania	0	2	2
Japonia	2	0	2
Wielka Brytania	1	2	3
Rosja	1	1	2
Włochy	1	1	2
Dania	1	0	1
Estonia	0	1	1
Finlandia	0	1	1
Francja	0	1	1
Norwegia	1	0	1
Szwajcaria	0	1	1
Szwecja	1	0	1
Wietnam	0	1	1

Cel wykorzystania

51,5% - a więc ponad połowa - ankietowanych beneficjentów KCIK padła **ofiara wykorzystania w celach seksualnych**, w tym ponad 44% do prostytucji. Ofiary były również **wykorzystywane w pracy (24,7%)** oraz **do żebractwa (22%)**. Sporadycznie, niemniej częściej niż w latach 2009 - 2011, odnotowywano przypadki eksploatacji niewolniczej (6,1%), eksploatacji kryminalnej tj. zmuszania do popełniania przestępstw (4,3%) oraz przymusowych małżeństw (2,2%).

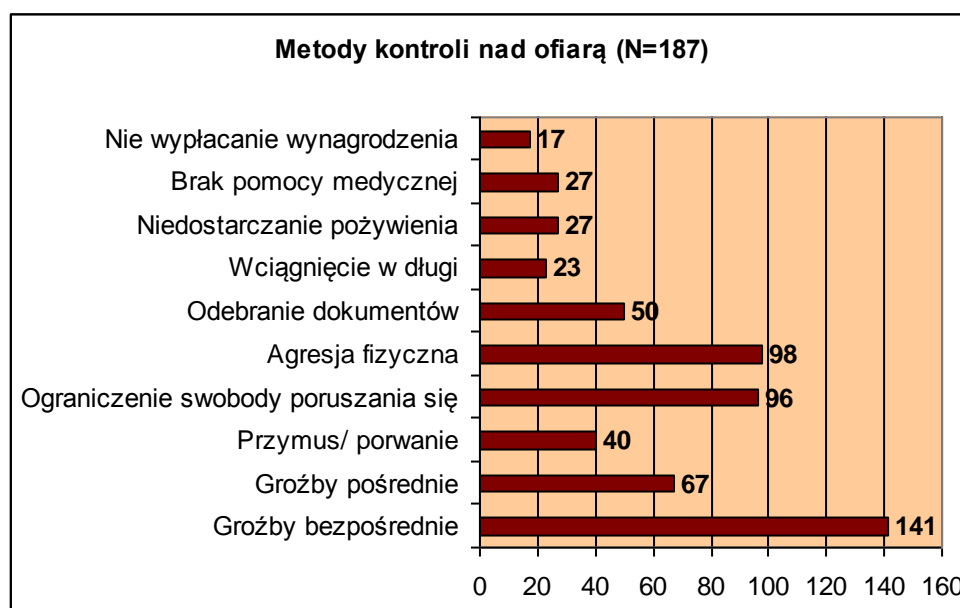
Poniżej prezentowane zestawienie praktycznie pozostaje niezmiennym w porównaniu do analogicznego zestawienia dotyczącego lat 2009 - 2011. Oznacza to, że wykorzystanie w celach prostytucji, pracy oraz żebractwa zdecydowanie dominują na tle innych form wykorzystania. Aktualne pozostaje również stwierdzenie, iż wobec obywateli Polski dominującą formą wykorzystania pozostaje eksploatacja seksualna, zaś w odniesieniu do ofiar cudzoziemskich - praca o charakterze przymusowym, a także żebractwo⁶.

⁶ Tamże, s. 64.

Metody kontroli zachowania ofiar

Metody działań sprawców mających na celu wymusić posłuszeństwo ofiar ustalono wobec 187 beneficjentów KCIK. Przy czym w większości przypadków handlarze stosowali wobec tej samej osoby kilka metod jednocześnie. Najczęściej były to **groźby bezpośrednie** (75,4%), **agresja fizyczna** (w tym okaleczenia ciała) - ponad 52% oraz **ograniczenie swobody poruszania się** - 51,3%. Nieco rzadziej sprawcy sięgali po groźby pośrednie (np. dotyczące rodziny, lub znajomych ofiary) - 35,8%, zabór dokumentów - 26,7% oraz stosowanie przymusu/porwania - 21,4%. w porównaniu do ww. metod stosunkowo rzadko beneficjenci KCIK zgłaszali uniemożliwienie im dostępu do pomocy medycznej (14,4%) oraz niedostarczanie pożywienia (14,4%). Zaskakującym może być natomiast to, iż zaledwie u co ósmej ofiary zidentyfikowano stosowanie tak symptomatycznej dla handlu ludźmi metody jaką jest spirala długu.

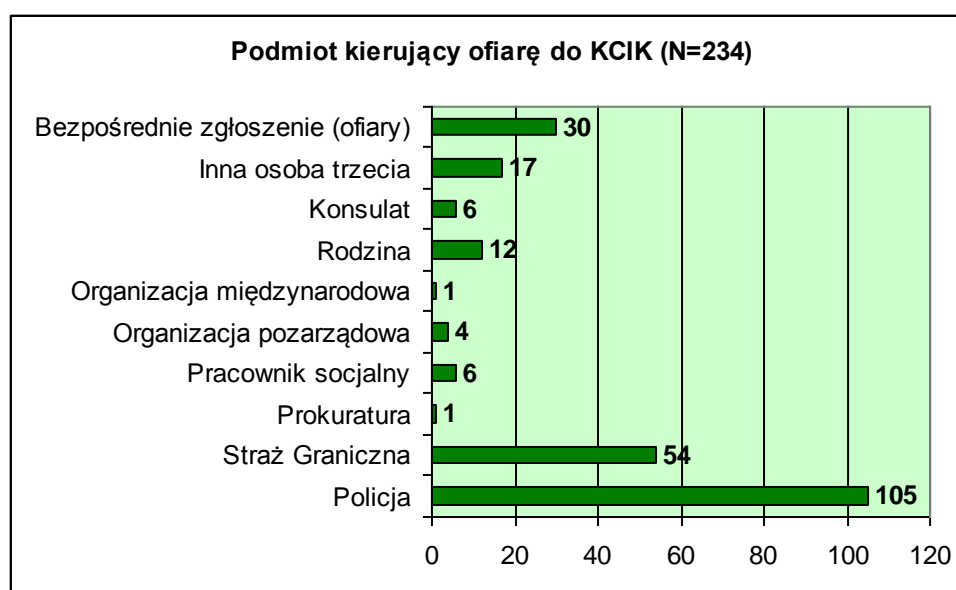
Uwolnienie

Blisko 96% analizowanych przypadków dotyczyła osób, które w momencie zgłoszenia do KCIK były wolne od sprawców tzn. nie podlegały dalszemu procederowi eksploatacji. Ponad połowa tych ofiar **samodzielnie uciekła od handlarzy**, a w 40% **ucieczka ta była możliwa dzięki interwencji organów ścigania**. w przypadkach, gdy dochodziło do samodzielnych ucieczek sporadycznie zdarzało się, iż ofiarom pośrednio pomagały osoby trzecie (np. rodzina, organizacje pozarządowe). Ponad 9% ofiar odchodziło od sprawcy za zgodą i porozumieniem obu stron.

Sytuacja i potrzeby ofiary po uwolnieniu

Podmiot informujący KCIK o ofierze

Podmiotem, który najczęściej interwencyjnie kierował ofiarę do KCIK były polskie organy ścigania. Zgłosiły one 68% analizowanych przypadków, z czego 45% - Policja, a 23% - Straż Graniczna. Blisko 13% ofiar trafiło do Centrum z własnej inicjatywy, w pozostałych zaś przypadkach za pośrednictwem osób lub instytucji trzecich np. rodziny, konsulatu, pracownika socjalnego lub pracownika organizacji pozarządowej. w pojedynczych przypadkach ofiarę do KCIK zgłosił prokurator oraz pracownik organizacji międzynarodowej.

Status pobytu cudzoziemskich ofiar w momencie zgłoszenia do KCIK

Na 145 cudzoziemskich beneficjentów KCIK status pobytu ustalono w odniesieniu do 143 osób. Zdecydowana większość z nich (blisko 95%) w momencie zgłoszenia do KCIK **przebywała w Polsce legalnie**, najczęściej korzystając z faktu posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej (65%). Cudzoziemcy pochodzący z państw trzecich przeważnie posiadali zezwolenie na pobyt lub wizę w celu wykonywania w Polsce pracy (29,4%). w jednym

przypadku ofiara w momencie identyfikacji przebywała w procedurze dotyczącej przyznania statusu uchodźcy. Wśród analizowanych przypadków nie odnotowano sytuacji, aby cudzoziemcy korzystali z wize turystycznej krajowej, bądź innych niż ww. dokumentów uprawniających do czasowego lub stałego pobytu na terytorium Polski.

Osoby, które po uwolnieniu od sprawców wymagały uregulowania swojej sytuacji prawno-pobytowej na terytorium Polski najczęściej korzystały z prawa do pobytu przysługującego ofiarom handlu ludźmi na podstawie ustawy o cudzoziemcach (14 osób). 4 cudzoziemców wystąpiło o ochronę międzynarodową na terytorium Polski. w jednym przypadku legalizacja pobytu nie była możliwa z uwagi na brak dokumentów tożsamości ofiary. Niemniej osoba ta wciąż przebywa pod opieką Centrum i działania mające na celu uregulowania jej sytuacji są kontynuowane.

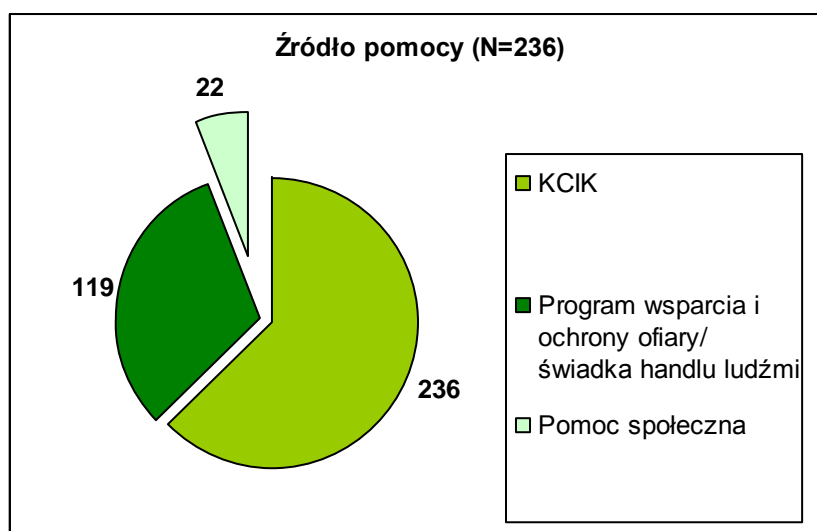
Warto zauważyć, iż cudzoziemcy, którzy nawet w momencie zgłoszenia do KCIK przebywają w Polsce legalnie na późniejszym etapie udzielania pomocy również mogą wymagać wsparcia w uregulowaniu sytuacji prawno-pobytowej. Cudzoziemskie ofiary, posiadają bowiem najczęściej czasowe zezwolenie w celu wykonywania pracy, które bądź na skutek upływu terminu ważności, bądź z racji przestępczej działalności pracodawcy nie pozwalają na legalny pobyt w dłuższej perspektywie czasu.

Źródło i rodzaj wsparcia

Na 237 analizowanych przypadków bezpośredniej pomocy udzielono 231 beneficjentom (97,5%), w pozostałych sytuacjach (2,5%) osoby po otrzymaniu oceny sytuacji i przedstawieniu oferty pomocy przez pracowników KCIK nie zdecydowały się na skorzystanie ze wsparcia.

Połowa ankietowanych osób (50,4%) została jednocześnie włączona do *Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi (cudzoziemca)*. Od 2010 r. *Program* jest realizowany jako część KCIK skierowana wyłącznie do cudzoziemców posiadających oficjalny status ofiary handlu ludźmi. w 2012 r. z *Programu* skorzystało 80% ankietowanych cudzoziemców, w 2013 r. - 84%.

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ofiary handlu ludźmi mają również prawo do uzyskania świadczeń socjalnych. z tego prawa skorzystało zaledwie 9,3% ankietowanych osób. w 2012 r. były to zaledwie 2 osoby, w 2013 r. - 20 (12 cudzoziemców i 8 obywateli Polski).

Mając na uwadze, iż zarówno KCIK, jak i pomoc społeczna ma przede wszystkim zapewnić pomoc o charakterze interwencyjnym, poniżej w pierwszej kolejności zostały przedstawione potrzeby krótkoterminowe obliczone na pierwsze dni po uwolnieniu od sprawców. Niemniej, w odniesieniu do KCIK pomoc ta nierzadko wykracza poza ramy interwencyjne i dotyczy również wsparcia długofalowego np. w uzyskaniu fachowej pomocy w powrocie do rodziny oraz na rynek pracy.

Poniższe zestawienie jednoznacznie wskazuje, iż ofiary najczęściej korzystały ze wsparcia **humanitarnego (odzieży, żywności, środków higienicznych)** - blisko 68% osób. Równie często potrzebna była **pomoc psychologa** (65,4% z czego 13% osób wymagało pogłębionej terapii psychologicznej), a także **bezpieczne zakwaterowanie** - 63,3%. Blisko połowa analizowanych przypadków (49,8%) wymagała **zapewnienia transportu na terenie kraju**. Przejazdy te najczęściej dotyczyły komunikacji pomiędzy miejscem identyfikacji, a bezpiecznym zakwaterowaniem. Ponad 48% osób wymagało także **konsultacji prawnych**, z czego w ponad 7% specjalistycznej pomocy prawnika. 40% ofiar potrzebowała **opieki medycznej**: dla 30% osób była to pomoc interwencyjna, 10% zaś wymagała długoterminowej opieki medycznej. Bardzo istotną formę pomocy stanowią także **usługi tłumacza**. z takiego wsparcia skorzystało ponad 36% ankietowanych osób. w praktyce były to jednak wyłącznie ofiary cudzoziemskie, co oznacza, iż tłumacz był niezbędny w 6 na 10 interwencji wobec cudzoziemców. Ponad 22% cudzoziemskich ofiar zdecydowało się na powrót do kraju pochodzenia, a ponad 8% wymagało pomocy w odzyskaniu lub odtworzeniu dokumentów.

Rodzaj uzyskanej pomocy N=237)	2012 r.	2013 r.	2012 - 2013
Krótkoterminowe schronienie	62	18	80
Średnio-długoterminowe schronienie	26	44	70
Opieka medyczna w nagłym wypadku	28	43	71
Opieka medyczna długoterminowa	14	10	24
Wsparcie psychologiczne	37	87	124

Konsultacje/terapię psychologiczne	12	19	31
Edukacja	2	4	6
Szkolenia zawodowe	0	1	1
Pomoc w zatrudnieniu	8	6	14
Rodzinne mediacje	4	5	9
Pomoc finansowa	23	4	27
Pomoc humanitarna (odzież, żywność)	85	76	161
Transport	53	65	118
Konsultacje prawne	43	54	97
Specjalistyczna pomoc prawna	5	13	18
Usługi tłumaczeniowe	28	58	86
Organizacja powrotu do kraju poch.	9	24	33
Pomoc w odzyskaniu/ odtworzeniu dokumentów	7	13	20
Brak pomocy - przedstawienie oferty	6	0	6

Złożenie zeznań

Informacja o złożeniu zeznań przeciwko sprawcom była podana jedynie w 121 ankietach, z których wynika, iż 102 osoby zdecydowało się aktywnie uczestniczyć w postępowaniu karnym i obciążyć sprawców, 19 zaś odmówiło składania zeznań. Mając jednak na uwadze, że tego typu dane udało się uzyskać zaledwie w odniesieniu do połowy ankietowanych beneficjentów KCIK, trudno wyciągać jednoznaczne wnioski na temat faktycznego zaangażowania beneficjentów KCIK we współpracę z organami ścigania.

Podsumowanie

W oparciu o prezentowaną analizę należy stwierdzić, iż Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi coraz lepiej wypełnia powierzoną rolę w zakresie udzielania krótkoterminowego wsparcia i konsultacji ofiarom oraz potencjalnym ofiarom handlu ludźmi. Blisko 76% wypełnionych ankiet dotyczyło osób zidentyfikowanych bądź oficjalnie przez organ ścigania, bądź nieoficjalnie przez personel KCIK. Oznacza to, że w porównaniu z okresem 2009 - 2011 znacznie zmniejszył się odsetek sytuacji, gdy po pomoc do Centrum zgłaszały się zupełnie przypadkowe osoby nie będące ofiarami handlu ludźmi, ani nawet zagrożone tym przestępstwem. w efekcie informacje podawane w ankietach stały się także bardziej precyzyjne i miarodajne dla przedmiotowej analizy. Oprócz poprawy jakościowej nastąpiła również poprawa ilościowa. Wzrost liczby wypełnionych ankiet umożliwił dokonanie bardziej rzetelnej analizy na temat potrzeb i sytuacji ofiar - beneficjentów KCIK.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w większości analizowanych przypadków informacja o funkcjonowaniu KCIK trafiała do ofiar za pośrednictwem organów ścigania. To Policja i Straż Graniczna w pierwszej kolejności prezentowały ofierze możliwość skorzystania z pomocy Centrum. Można więc uznać, iż w zakresie systemu wsparcia ofiar handlu ludźmi współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi prowadzącymi KCIK, a organami ścigania układa się poprawnie i w skali kraju może służyć jako przykład dobrej praktyki.

Jeśli chodzi o profil beneficjenta KCIK, to należy stwierdzić, iż w najważniejszych kwestiach (wiek, płeć, obywatelstwo, zajęcie w momencie rekrutacji) nie uległ znaczącym zmianom w porównaniu z poprzednimi latami. Wśród osób zgłaszających się po pomoc dominują osoby pełnoletnie, najczęściej kobiety - Polki i Bułgarki wykorzystywane seksualnie oraz kobiety i mężczyźni - z reguły cudzoziemcy - wykorzystywani w Polsce do pracy lub żebractwa. Niski status materialny ofiar wynikający z bezrobocia i braku perspektyw znalezienia pracy na rynku lokalnym pozostały najczęstszymi przyczynami przyjęcia pozornie atrakcyjnej (i często niesprawdzonej) oferty pracy. Werbownikami zaś okazują się być osoby dla ofiar zupełnie obce lub znane zaledwie powierzchownie. Częściej niż w latach 2009 - 2011, choć wciąż statystycznie rzadko, odnotowywane są przypadki sygnalizujące, iż w Polsce mamy do czynienia również z innymi formami wykorzystania aniżeli wyłącznie te ww. tj. z eksploatacją kryminalną, niewolniczym traktowaniem w gospodarstwach domowych, fikcyjnymi małżeństwami.

Wciąż mało miarodajne pozostają natomiast informacje odnośnie współpracy ofiary z organem ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Zaledwie połowa ankiet zawierała dane na temat udziału danej osoby w postępowaniu przygotowawczym, a zupełnie sporadycznie na temat udziału w postępowaniu sądowym. Po części może to wynikać z faktu, iż czas od momentu identyfikacji danej osoby jako ofiary (zgłoszenia do KCIK) do wszczęcia postępowania przygotowawczego/sądowego i przyznania osobie statusu pokrzywdzonego jest na tyle długi, iż krótkoterminowa pomoc interwencyjna KCIK dobiega końca, a co za tym idzie pracownicy KCIK nie są już w bezpośrednim i stałym kontakcie ze swoimi podopiecznymi i nie posiadają tego typu informacji.